

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 301. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890593507664/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Sommergjækken

Sommergjækken blev trykt første gang i Folkekalender for Danmark 1863, der udkom december 1862, og blev med en ændret slutning optaget i NEH 8-66, der udkom 11.12.1866.

Eventyret er skrevet på opfordring af Adolph Drewsen (1803-85), der bad A hævde betegnelsen sommergæk fremfor vintergæk (Bemærkninger 23), jvf. brev fra Drewsen 17.2.1862, hvori det hedder: »Ved Igaar at høre, at den første Sommergæk for et Par Dage siden er funden i en Have ved Vordingborg, kom jeg til at mindes et Løfte, De engang gav mig, da jeg fortalte Dem min Kamp mod det falske og upoetiske Flag, (: Vintergæk) hvorunder man nu lader denne digter-skjønne Blomst seile. De lovede nemlig, at De, naar Aanden kom over Dem, vilde skrive et

Eventyr under Navnet:

Sommergæk,

fordi det var den sikreste Maade at slaac det gode gamle Navn fast for nu og bestandig« (BJC II 224). Derefter følger så en artikel, Drewsen havde skrevet til Dansk Havetidende (1862, nr 9. 3. marts), hvori han argumenterer for navnet sommergæk, fordi den gækker, narver, med håbet om sommerens snarlige komme, medens navnet vintergæk, tidspunktet for dens blomstring taget i betragtning, er meningsløst. 18.2.1862 noterer A så i Dagbøger: »Igaar fik jeg fra Drewsen to Blomster i Potte, den ene var en Sommergæk, som han bad mig skrive et Eventyr om for at dette Navn kunde bevares« (V 148).

Der gik dog flere måneder, før A opfyldte sit løfte. Under et ophold på Basnæs skriver han 12.6.1862 til Adolph Drewsen: »At jeg ikke har glemt mit Løfte om Eventyret »Sommergjækken« kan De nok vide, men den lille Blomst er endnu ikke skudt frem, maaskee kommer den først mellem Alperne eller nede ved Roncesvalles hvor Holger Danske faldt, komme baaber jeg den skal« (BJC II 227). Der gik da heller ikke ret lang tid, før det kom. I Dagbøger 24.6., Basnæs, noterer han: »Skrevet paa Slutningen nær, Eventyret: *Sommergæken*« (V 175) og 27.6. fortæller han også fra Basnæs fru Henriques: »Jeg har herude været meget arbeidsom, faaet en Mængde Breve fra Haanden [...] dernæst har jeg leveret et Eventyr Sommergjækken, som ikke er uheldig og kan blive trykt til Julen i Kalender for Danmark« (BHenriques 32; jvf. også HCAHolstein 83, BEC III 80).

252.9 *min Sommergæk*] person, der overraskes, gækkes, ved at modtage årets første blomst samt et gækkedrev og derved bliver ens

nar for sommeren. Oprindelig synes skikken at have været forbundet med et ønske om at skade eller latterliggøre modtageren, antagelig fordi vintergækken, *Galanthus nivalis*, tillægdes skadevoldende egenskaber. Planten blev således brugt til at drive gæk med, og den af Drewsen ovf. antagne etymologiske forklaring er forkert (jvf. Johan Lange: *Primitive Plantnavne*. 1966.25). – 13 *Vinternaar*] person, der er ens nar for vinteren, fordi vedkommende er gækket ved et gækkebrev.

253.5 *Ambrosius Stub*] da. digter (1705-58), hvis skæbne A tidligt var optaget af, jvf. Vignetter til Danske Digtere (1831; SS XII 182), BHW I 330, Dagbøger II 357 samt HCAOptegnelsesbog nr. 44: »*Ambrosius Stub*, den danske Digter og den friske bløde Sænger, ham der gik som Lystigmager ved de fyenske Herrermands Gilder og var til Nar for de som aandelig stode under hans Bagflækker« (28). – 31 *Molbechs Ordbog*] Chr. Molbech: *Dansk Ordbog* II. 1859.908. – 32 *Plantelæren*] J.W.Hornemann: *Forsøg til en dansk oekonomisk Plantelære*. 1806.310.

Moster

Moster tryktes første gang i NEH 8-56, der udkom 11.12.1866.

Eventyret er skrevet på Basnæs i oktober 1866, idet A 20.10. noterer i Dagbøger: »Skrevet Slutningen paa »*Moster*« (VII 199, jvf. BEC III 356, Reumert 49). Samme dag rejste han videre til Holsteinborg, og her hedder det 21.10.: »Til Middag var her Rectoren fra Hertufsholm [; professor Chr. R. S. Listov] [...] Rectoren bad mig læse, han havde aldrig hørt det, jeg læste [...] *Moster*« (Dagbøger VII 200).

Iflg. Bemærkninger (23) er *Moster* modelleret over forskellige ældede personligheder, som A selv havde kendt. Er dette rigtig, kan der ikke være tale om Ingeborg Drewsen (1804-77), datter af Jonas Collin og en af de få, der havde frispog overfor A, således som hævdet af Stampe 59. Brix og Jensen V 367 formoder, at der hentydes til Jonas Collins *moster* Martha Bolten, men udover en henvisning til *Mosters Brøder* i *Ole Lubois* (fejll for *Lykkens Kalosker* (II 225f)), savnes en motivering.

Mere nærliggende er imidlertid at henvise til den unge kone, Elisabeth træffer i dagvognen i DtB: »Den unge Kone sværmede for to Ting: sin gamle Mand [...] og for at komme paa Comedie i Kjøbenhavn; hendes Tidsregning havde altid været efter, naar Theatret aabnedes og naar det lukkedes; læste hun i Aviserne, at nu være Logerne til Salg for den kommende Saison, det var for hende som for